

Ondanks vele onzekerheden en kennishiaten: Rapport 'Waterberging en Natuur' helpt bij zoek- tocht naar bergingsruimte

— Olav Lammers



De druk op de waterbeheerder is groot om, overeenkomstig de afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord Water, binnen de gestelde termijnen voldoende ruimte te vinden voor waterberging. Zij zijn vooral de vragende partij, want zij hebben een probleem en moeten daarmee aankloppen bij bijvoorbeeld de natuurorganisaties. Die staan niet echt te trappelen om vooral in bestaande natuurgebieden te experimenteren, zonder voldoende kennis van zaken. Een onoordeelkundige aanpak kan funest zijn voor veel planten, dieren en historische landschapstypen.

— 'Ik kan mij daar veel bij voorstellen en er ook begrip voor opbrengen, maar we

moeten wel door. Het zojuist verschenen rapport 'Waterberging en Natuur, kennisoverzicht voor de regionale waterbeheerder' moet een nieuwe impuls geven aan het zoeken naar mogelijkheden voor waterberging in de natuur en is daardoor zowel van belang voor de waterbeheerders als de natuur- en terreinbeheerders', zegt ingenieur Berendien Spiers, beleidsmedewerker bij de Unie van Waterschappen.

Het rapport valt onder het Pilotprogramma 'Waterberging en Natuur' en is op instigatie van de Unie van Waterschappen en STOWA (het onderzoeksinstituut van de waterbeheerders) en in samenwerking met Alterra tot stand gekomen. Het geeft een 'compleet' beeld van wat er zoal bekend is over de combinatie water-natuur. Het is een inventarisatie van feiten, ervaringen, meningen en veronderstellingen op het gebied van de combinatie water(berging) en natuur. De bevindingen zijn voorgelegd aan onafhankelijk deskundigen van universiteiten en natuurbeschermingsorganisaties. Een en ander heeft geleid tot een aantal uitgangspunten waarmee in ieder geval rekening moet worden gehouden bij de zoektocht naar bergingsruimte. Maar tegelijkertijd geeft het rapport een duidelijk beeld van de onzekerheden en kennishiaten waar beleidsmakers mee te maken hebben.

— Berendien Spiers: 'Tot mijn eigen verbazing zijn er op dit terrein veel meer feitelijke onzekerheden dan ik zelf had verwacht. We zullen aan de hand van de praktijk en de pilot-projecten nog veel moeten leren en ontdekken over de wederzijdse beïnvloeding van water, flora en fauna. Het is mij duidelijk dat je niet zomaar overal water

kunt parkeren, maar dit rapport geeft aan waar de kansen liggen, mits we proberen ons zoveel mogelijk in het denken en handelen van de ander te verplaatsen en niet terugvallen op uitsluitend eigen standpunten. Ik ben er zelf van overtuigd dat de natuur er zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht fors op vooruit kan gaan'.

— Het lijkt zo eenvoudig om natuur en water met elkaar te combineren en in het kader van het nieuwe waterbeheer en de nieuwe trits vasthouden, bergen, afvoeren moet ook op korte termijn ruimte voor water worden gevonden. De grilligheid van het klimaat (die zich nu al regelmatig aandient) en de te verwachten toenemende wateroverlast noopt ons daartoe. Begin dit jaar organiseerden de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Landbouw in Delft een symposium over het onderwerp waterberging en natuur. Vrijwel alle betrokken instanties en organisaties waren daar vertegenwoordigd. Maar zoveel betrokkenen, zoveel belangen. En al die belangen bij elkaar gaven toen een nogal pessimistisch beeld wat betreft de verenigbaarheid ervan.

— Spiers: 'Mijn eigen ervaring is dat er in de hoofden van de mensen een aantal beelden, feiten en meningen door elkaar loopt over wat wel en niet kan. In sommige gevallen leidt dat tot hooggespannen verwachtingen, maar ook tot onnodig defensieve opstellingen omdat feiten en veronderstellingen moeilijk uit elkaar zijn te houden. De ecologische kennis blijkt ook nog maar beperkt doorgesijpeld te zijn naar de waterbeheerders. Maar kom er maar eens uit als je geen compleet overzicht hebt. Andere



partijen voelen zich onder druk gezet en zetten zich schrap. En dat terwijl de nieuwe aanpak juist kan leiden tot bij voorbeeld meer beweging in grondverwerving; geen onbelangrijk gegeven voor de natuurorganisaties.'

— Berendien Spiers constateert dat al die onzekerheden belemmerend werken in het democratische afwegingsproces en soms ook als excuus worden gebruikt om helemaal niets te doen. 'Met ons rapport willen wij alles wat bewezen en niet bewezen is op een rijtje zetten en daarmee de samenwerking in het zoeken naar oplossingen een nieuwe impuls geven.'

— Uit het rapport blijkt inderdaad dat alles niet zo eenvoudig is als het lijkt. De stoffen die door het water worden meegevoerd (met name aan slib gebonden) kunnen bij waterberging zeer nadelige effecten hebben op flora en fauna. Ook de frequentie van onderlopen, het moment en het tijdsbestek waarbinnen een natuurgebied aan water wordt blootgesteld, de hoeveelheid (hoogte) van het water en de aard van het gebied, de bodemgesteldheid en noem maar op, hebben enorm veel verschillende consequenties. Sommige gevolgen zijn al bekend, andere zullen in de praktijk moeten worden uitgezocht en bewezen. Een enorm gecompliceerde materie.

— Spiers: 'Toch kunnen we al snel tot resultaten komen. Het blijkt dat met name zeer productieve en dynamische natte natuur als wilgenbos en moeras relatief goed bestand is tegen overstromingen en aanvoer van voedingsstoffen. Dat is een welkom gegeven dat met name is toe te

passen bij het proces van natuurontwikkeling; het creëren van nieuwe natuur zoals binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Bestaande, kwetsbare natuurgebieden kunnen later ter hand genomen worden, aan de hand van de lessen die we uit de processen in natuurontwikkelingsgebieden kunnen trekken. Dat is ook het doel van het rapport: uitwisseling van praktijkervaringen en lessen trekken door bijvoorbeeld actief aansluiting te zoeken bij de pilotprojecten en daar onderzoek aan vast te koppelen en te experimenteren. Dat bevordert het proces om tot keuzes te komen en kan dus versnellend werken. Het zal ook leiden tot meer visie en begrip voor elkaars belangen, ook omdat we leren te kijken als de ander. Een hoop getouwtrek en ruis kan daarmee worden opgeruimd.

— Het klinkt allemaal zeer positief en het zou schitterend zijn waterberging in harmonie met de natuur te kunnen realiseren. Maar zijn we niet te mooi bezig? Dit gaat veel tijd kosten en die hebben we niet als we de weersvoorspellingen voor deze eeuw mogen geloven. Zal het er niet toe leiden dat we binnenkort ook dit 'poldermodel' moeten loslaten om knopen door te kunnen hakken. Biedt de techniek niet veel meer soelaas?

— Berendien Spiers: 'Het zou een gemiste kans zijn als we dit proces van integrale oplossingen niet doorzetten. Maar als we niet opschieten lopen wij inderdaad de kans dat de politiek zijn geduld verliest. Met techniek is wellicht sneller te handelen, maar het is ook de weg van de minste weerstand.'

— Er moet ook echt een kans geboden worden, zonder dat iedereen voor een dubbeltje op de eerste rang wil zitten. LNV was aanvankelijk de grote motor achter de integrale aanpak, maar door de bezuinigingen kun je bijna zeggen dat daar de stekker eruit is getrokken. Aan de andere kant is er voldoende investeringscapaciteit, liggen er voldoende plannen op de plank. Er is door het Rijk veel naar de regio gedelegeerd, maar het Rijk heeft ook een eigen verantwoordelijkheid. Het Rijk moet ervoor zorgen dat ook moeilijker projecten worden opgepakt naast de rechtoe-rechtaanprojecten waar tot op heden voornamelijk op wordt gefocust. Voor innovatieve projecten ontdekken wij weinig steun, terwijl die beleidsmatig wel de voorkeur verdienen. Er is ook extra geld nodig voor combinatieprojecten die veel tijd en energie kosten.'

— Berendien Spiers blijft optimistisch gestemd. Binnen een half jaar moet er meer duidelijkheid komen in het kader van de deelstroomgebiedsvisionen, onder meer ten aanzien van de daadwerkelijk benodigde hoeveelheid hectaren voor waterberging, want tot op heden is dat nog een nattevinger-kwestie. En er zal snel moeten worden ingespeeld op de kansrijke gebieden. 'Ik hoop dat we met z'n allen inzien dat wij in deze kwestie tot elkaar zijn veroordeeld.'

— Voor meer informatie kan men zich wenden tot www.waterbergingennatuur.nl en de website van STOWA: www.stowa.nl, en doorklikken naar thema's, waterberging en natuur, rapport en digitale applicatie.

— OPINIE

'Waste Water Engineering'

Hebt u het ook gelezen? VEWIN en Unie werven (zie o.a. "Het Waterschap # 06") een nieuwe beleidsmedewerker voor inzet in het Brusselse lobbycircus; zijn opgave is lopende inspanningen te intensiveren, o.a. via kanalen van EUREAU, de Europese koepelorganisatie voor beider "Brusselse" belangen. Deze extra-inspanning kost veel geld, maar zal in deze Europa-hausse zeker een verantwoorde investering zijn !

Maar is deze ook kosteneffectief voor die zaken waar het in Europa werkelijk om gaat ?

Als "actief" betrokkene in het NEN- / CEN-normalisatietraject van "Waste Water Engineering" (mede door Stichting RIONED mogelijk gemaakt) kom ik regelmatig in aanraking met technische en ook beleidmatige normeringontwikkelingen. Een resultaat is dat wij nu over een reeks van productnormen op EU-niveau beschikken en dat intussen belangrijke systeemnormen door de CEN-goedkeuringsprocedure zijn gekomen. Implementatie in Nederlandse wet- en regelgeving is dan een kwestie van tijd met inachtneming van op rijksniveau gemaakte afspraken, o.a. het Vienna-Agreement tssen ISO en CEN (dus ook NEN) !

Voor nieuw beleid wordt meestal voortgeborduurd op teksten, voorbereid langs praktische lijnen in meer technische overlegstructuren. Tijdens dat "werk", overigens evenzeer voorbereid en gedragen met het oog op Nederlandse belangenbehartiging, ontbreken maar al te vaak essentiële partijen : partijen die later in het implementatietraject met de gevolgen van dergelijk normeringwerk worden geconfronteerd.

Helder, tijdig beïnvloeden van beleid is en blijft belangrijk.

Naar mijn mening ontbreken bij de voorbereiding van dergelijk normeringswerk ten onrechte de (experten van) beleidsdepartementen VROM en V&W, maar ook van (koepels van) gemeenten, drinkwaterbedrijven en waterschappen. Binnen dat circuit blijkt vaak achteraf dat de door hen als nationale beleidsmakers en -uitvoerders voor implementatie noodzakelijk geachte beleidsspeelruimte in een eerder stadium is weggevallen. Jammer dus, tijdens het voorbereidingstraject wordt op basis van een (verborgen?) ander niet-Nederlands !-belang door mede-EU-landen inhoudelijk anders gestuurd; landen, die vanaf het prille begin door participatie met uitgebreide delegaties hun welgevallige teksten zelf verdedigen.

Het past mij in mijn positie niet om te oordelen of door de verschillende partijen terecht of ten onrechte een actieve ISO-participatie ondersteunen achterwege wordt gelaten vanwege schaarse middelen.

Mijn opinie blijft helder: door wegblijven laat de BV Nederland op het verkeerde moment een zee van voor onze samenleving tijdens de implementatie altijd duurder uitpakkende sturingskansen onbenut.

In CEN-verband werden management normen voor activiteiten in de waterketen in meerderheid niet noodzakelijk geacht. Handig schaakspel van met name de Franse achterban om toch over dergelijke normen te kunnen beschikken (in samenhang met het bij hen gebruikelijke concessie-model) hebben tot de opstart (vanaf 09-2002) van een wereld wijd ISO-normeringstraject geleid, ondergebracht bij ISO TC 224, met een Frans management. In 2 van de 4 werkgroepen zijn normontwerpen in voorbereiding waarin door enkele vertegenwoordigde landen bij tij en ontij wordt getracht een reeks van PI's (performance indicators), liefst met normatief vastgelegde waarden, te produceren. In hoeverre juist deze ontwikkeling de speelruimte van de Nederlandse wetgever later beperkt, laat zich raden !

Hier niet actief participeren, leidt onherroepelijk tot een herhaling van de droeve ervaringen rond de uitwerking van de EKRW, de Europese Kaderrichtlijn Water. De behandeling van de implementatieslag in de 2e Kamer van enkele weken geleden deed bij mij opnieuw de vraag opkomen : had de BV Nederland zich niet veel eerder actief in Brussel met de voorbereidingen rond totstandkoming, dus jaren vóór de implementatieperiode, ermee moeten bemoeien ? Het gepresenteerde Brusselse resultaat ware dan voor de Nederlandse wetgever acceptabel geweest en had bijna geruisloos naar bestaand beleid vertaald kunnen worden.

Tot vandaag kon op basis van gecoördineerde inzet van minimale middelen voor reis- en verblijfkosten en deskundige menskracht worden voorkomen dat voor Nederland onwerkbaar ISO-224-norm-ontwerpen afstemmingsgereed werden gemaakt. Vrijwillige terugkoppeling in de NEN- spiegelcommissie "Dienstverlening Watersector" zorgde voor achterbaninformatie; echter nu gezamenlijke bekostiging aan de orde is, waarbij een substantieel budget voor verder inbrengen van het Nederlandse belang node kan worden gemist, zal door gebrek aan financiële betrokkenheid van die overheden dit werk stoppen.

Alles overziende moet de nieuwe senior-beleidsmedewerker zich binnenkort de vraag stellen: worden anderen en ik door het mede door de betrokken overheden financieel laten liggen van dergelijke CEN- / ISO-trajecten vóór of achter de Brusselse kar gespannen bij het succesvol invullen van Nederlands ISO- / CEN- / EUREAU- / EU-lobby-werk ?
Jhr. ir. A.J.H. de Beaufort